CATALANA

REVISTA

Any IV | Barcelona 15 de Desembre de 1921 | Núm. 108

LA GROSSA DE NADAL

(Escenes casolanes de cada any)

ABANS DEL SORTEIG

—Lluisa!

—Què vols, Toni?

—Té; guàrda això a la calaxera. Vés en compte que no s'estravii. Vull dir que quan t'ho demani sàpigues hont para.

—Què es això?

—Es un taló d'un duro que he posat a un bitllet de la grossa.

—Més valdría que l'haguesses esmersat en la compra d'unes sabates pel xich, que d'esbotzades que les porta, aviat se li quedaràn sense soles y sense cuyro.

—Bé, ja sé lo que'm faig; y no't fiquis ab els meus negocis, dòna, que no hi enténs.

—D'això'n dius negocis...? Llençar un duro com qui tira una escopinada a terra? El negoci d'En Robert ab les cabres! Y ara, que fins les patates van a pes d'or! Y una lliura de bacallà costa un ull de la cara! Això si no hem de fer cua!

—Vetaquí lo que sóu les dònes; may sabèu vèurehi més enllà del nas. Si d'aquí quinze dies vinch y't dich: dónam aquell taló, que me l'han de cambiar per cinch mil duros, ¿què'm respondràs? Noya, qui no risca no'n pispa. ¿Què es un duro, per guanyarnhi cinch mil?

—Ah, Toni! Ja tens un nom que t'escau. Cinch mil duros! Ab tants bitllets, sortirà cabalment el teu!

—Es tan bo com els altres, y tots són a la matexa urna.

—Babau! No hem nascut nosaltres per treure rifes!

—Tothom ha nascut igual; ¡hey! per çò. Y'l número es magnífich! Míratel; cap y cua. Si'm sembla que ja'l veig a les llistes!

—Lo que veuràs, els dits del peu d'En Nasiet, qu'aviat li

sortiràn de les sabates a pendre la fresca. Y en aquest temps tan galdós per pèndrela! Ab aquest fret que pela, pobra criatura!

—Sempre surts ab la matexa cançó! Si no aventurèm un duro per treuren cinch mil, durèm pochs capellans al enterro. Si la trayèm ja veuràs que...

—Bé, bé, déxat de somniar truytes.

—En Baptista del pis d'aquí al costat, també hi té un duro.

—Quin altre me'n anomenes! En Baptista! En aquest tarannà, entre ell y tu, si m'embrutes t'emmascaro.

—¿Què no t'agradaría treure? Si'm dius que nó, no't creuré.

—Però si sé que no treurèm! Recòrdat l'any passat què varem treure.

—Si sabs endevinar lo que te de succehir, pòsat a fer parenòstrichs com el Siragussano.

—Ja veuràs com els diners que tregues, podràs embolicarlos ab una fulla de bruch.

—Ja ho veurèm. Guàrda, guàrda'l taló; que no se t'estravii. No'l barregis ab altres papers.

—¡Llàstima que no sigui un taló per les sabates! ¿El tens ben desat en aquest recó de calaix? ¿Veus?

—Està bé.

—Donchs, que s'hi estigue, y quan se tregue la rifa, 'm diràs qui té rahó.

EL DIA DEL SORTEIG

—Baptista!

—Què hi hà, Toni?

—Encara no han arribat llistes de la rifa? Bé's fan gruar!

—No n'he pas sentit cridar encara. Bé prou qu'ho escolto.

—Qui sab si a n'aquesta hora ja som richs!

—Qui sab, Mare de Deu! Tant podriem serho nosaltres com un altre.

—Es lo que jo dich a la Lluisa; però, ella que no treurèm, que no treurèm.

—Déxales cantar a les dònes. La meva per ço, no té aquesta flaca.

—Ah! ¿No li fa rès que prengues bitllets?

—Ca! Al revés. Sense dirmen una paraula, ella va posar

una apuntació de cinch rals a un dècim de câ'l adroguer, y un ral al bacallaner de la Boquería; y potser alguns altres que se'n calla.

—Axís sí qu'entre tants números mólt serà qu'entre tu y ella no llepèu quelcom.

(Una veu del carrer.) «Els primers números de la lotería! Deu cèntims!»

—¡¡Angela!! ¿Sents, Baptista?

—Sortím al balcó. Cridèmlo. Ey, tu!

—Noy!, noy! Aquí, aquí dalt.

—Què hi hà? (respon el venedor).

—Pújan una.

—Baxèu, si volèu, qu'altra feyna tinch. Les primeres sòrts! Dèu cèntims!

—Ja hi baxo, Toni. No fos cas que les vengués totes les llistes!

—Córre! Noy, espérat! Qu'es un 78 mil la primera? Que ho es?

—Nó; es dir, no ho sé. No'm cuydo més que de vendre.

—No sabs si ha vingut a Barcelona la grossa? Axò bé ho sabràs.

—Nó; ja ho trobarèu aquí. Les primeres sòrts! Dèu cèntims!

—Púja aviat, Baptista.

—Ja pujo. *(Cridant des de l'escala.)* El nostre'm sembla que no hi es.

—Vols dir...? Que acaba en set la primera?

—Es lo qu'estich mirant,—respon des de l'escala.—

Un senyor d'un balcó: — No són pas aquestes les primeres sòrts.—

—Gracies! Es dir qu'encara no se sab?

—Sí senyor; a la Bolsa, qu'ara'n vinch, hi hà un telegrama. Allí se sab més aviat.

—Que ha vingut a Barcelona la grossa?

—Nó; ha anat a Càdiz.

—Gracies! Entra, Baptista.

—Té; mirèm sí... per que no ho sé veure.

—Ja sabs qu'aquestes no són les primeres sòrts? Axís ho ha dit aquell senyor del balcó del davant. ¡Ah! ¡Senyor! ¡Senyor! Fàci'l favor...

—Què s'ofereix?

—Que acaba en 7 la primera?

—Nó; acaba en 5. Es un 22 mil.

—Malehit siga. Potser la Lluisa tindrà rahó y me n'hauré de sentir de verdes y de madures.

—Ja veuràs, Toni, tal vegada aquest senyor no n'està prou ben enterat. Lo més segur es esperar que vinguen les llistes oficials. Fòra d'aquestes, no hi hà que fiar.

DOS DIES DESPRÉS DEL SORTEIG

(En Toni y En Baptista, pujant l'escala).—¡Si al menys hagués acabat en 7, nos haurien tornat el duro!

—Què hi vols fer, Toni! La de casa ha estat més afortunada.

—Què ha tret? Ja't vaig dir qu'ab tantes apuntacions...

—Li tornen el ral que tenía a ne'l dècim de la plaça. Acaba en 5.

—Axís encara li queda axò per posar a la de Cap d'any.

—Adéu, Toni!

—Adéu! Hem estat de pega!

—Lluisa...! *(Trucant a la porta).*

—Ola! Estava cercant un pedàs pels genolls de les calces d'En Nasiet, que tots li riuen.

—Còm tens l'esmorzar?

—Ara acabo de fer rescalfar aquell arròs que va sobrar ahir vespre.

—Què es axò? Un pollastre?

—No havía pensat a dirtho. Es un capó que m'ha fet pujar la senyora del primer pis.

—De quin Sant?

—Com que dijous vinent som a Nadal, s'haurà recordat de quan va desocupar, que vaig baxarhi tota aquella nit.

—Tens rahó. Pobra senyora! Es mólt considerada.

—Bé; y la rifa? No me'n dius rès. Que no tenien les llistes al estanch?

—La rifa? Que't penses que no tinch altres mals de cap que pensar sempre en la matexa cosa!

—Però aquells cinch mil duros que teníes al pap...? S'han tornat aygua-poll?

—No sabs qu'ha anat a Càdiz la primera!

—Donchs, què has tret?

—No m'amohines! Pregúntaho a n'En Baptista que...

—Que'n tinch de fer d'En Baptista? No t'ho deya que no te'n veuríes mitja malla d'aquell malaguanyat duro?

—Per çò no serèm més richs ni més pobres. Ja tenim aquest capó, que'ns estalvía'l gasto.

—Si no haguesses posat a la rifa, tindriem el capó y'l duro, que'ns vindría mólt bé per farcirlo.

—May estàs contenta! Tens el capó, y ara voldríes farcirlo. Còulo tot sol. El farciment no més fa que disgustar la vianda.

—Mólt bé, quan n'hi hà, nos el mengèm el farciment.

—Però no adoba'l guisat. Y... vaja, no ve d'aquí. Y si hagués tret alguna cosa, ¿què diríes?

—No ho sé, per que de segur que t'ho malgastaríes tornant a comprar bitllets.

—Allavors ja ho hauriem vist. Míra la d'En Baptista.

—La Gracia?

—La Gracia; la Gracia.

—Ha tret?

—Ab una participació que tenía en un bitllet de la plaça.

—Ben bé que li vindrà. ¿Que hi tenía mólt? També un duro?

—Nó; un ralet.

—Sí que dèu haver tret una miseria!

—Ja se sab que no tothom pot treure la primera.

—Quant haurà tret? ¿Vuyt ò nou pessetes...? Deu n'hi dó; perque ella es com nosaltres perdonam, si fa no fa.

—Li han tornat els diners.

—Y d'axò també'n diu treure? Ja, ja, ja.!

—Veus lo que són les dònes? L'ambició cega.

—Li han tornat el ralet...! Ja podrà tirar gallina a l'olla ab aquest capital, que no li espessirà'l caldo.

—Vaja, vaja! Dónam l'esmorzar y no'n parlèm més. Jo estaría ben content que m'haguessen tornat el duro.

—A quí'n donaràs la culpa? No l'hi haguessis posat, ara'l tindríes.

CONRAT ROURE

LA OLIVADA

(Del poema de les Hortes)

I

L'Angel qui guarda'ls camps plegà ses ales
y en la pau de les boyres s'es reclòs;
als gorets vells blanquegen les nadales;
l'or del autumme en l'horisó s'es fos.

Les aygües dels bassals s'han adormides,
l'harpa viva del bosch ja no té rims
y sonen les esquelles gelebrides
de les ramades qu'han baxat dels cims.

Al ombrívol dintell de sa cabana,
com una rosa blanca tardoral,
guayta'l sol moribon una hortelana
sota les ertes branques del parral.

Som al Desembre congelat, *la entranya*
del camp tremola, com un cor glaçat;
de neu verge es florida la montanya
y un bell estol de grives ha passat.

La freda boyra pels fondals extesa
vessa la bruna cendra de son dol,
cobrint del camp la virginal nuesa,
y després s'aclareix y surt el sol.

La Olivada *comença...; tremoloses*
les oliveres, sobre'ls camps deserts,
mostren l'esplet d'olives lluminoses
com miriades d'ulls al sol oberts,

y floreix en estol de cullidores
cantant corrandes, olivars endins;
ses veus d'argent, gebrades y sonores,
l'ala del vent les porta pels camins;

l'olivada es al plè, tothom tragina,
el foch nou dels molins se va abrandant
y'ls ulls y'ls cors escalfa y enllumina,
com una viva flama d'Esprit-Sant.

* * *

Nit de Nadal! La terra s'es reclosa
sota l'aurífich pabelló dels cels;
l'home en la pau del infinit reposa
y envers Betlèm voleyen els estels.

Per caminal gebrat de la cabana,
dins del misteri de l'augusta nit,
va a la Missa del gall *una hortelana*
qu'un amor porta dins son cor florit.

II

Els Reys d'Orient han arribat
dins de la nit plena d'estrelles;
enllà de l'horta s'ha escampat
un remoreig de maravelles.

Porten els vents
olors de mirres y d'incèns
y una claror d'Epifanía
pels olivars se difonía
enllà dels camps en solitut,
y'ls bells estols de cullidores
van destrenant, feynejadores,
sos dolços cants de joventut.

Cada corranda, una faldada;
cada olivera, un gran esplet;
¡any d'abundor! any d'olivada!
ni mans ni cors no tenen fret!

Son himne al Sol ha dit l'alosa...,
la clara joya s'es difosa
d'un ametller qu'es gebre en flor,
y entre ses branques s'expandía
la lluminosa melodía
d'un bell exam d'abelles d'or.

Dins dels poblats hi remoreja

la dolça fressa dels molins
y l'oli verge lluhenteja,
dexant son rastre pels camins,
y per les hortes s'ha escampada
la gran onada de perfum;
la Candelera es arribada
y tot el temple es plè de llum!
crema la llantia del Sant-Crist
ab l'oli nou, com una estrella,
y ja no apar Jesús tan trist
dins la foscor de la Capella.

III

Dins del molí gloriós de la masia
pare, fills y servents són congregats
al entorn del gran foch que difonia
amoroses y dolces claretats.

Fan el sopar de la cullita nova,
els cors de clara joya són curulls
y cada llengua un mot de gracia trova
y un esguart d'amor nou tenen els ulls.

Y diu l'herèu:—Al se'a Pasqua florida
un llebrer dels més fins me vull comprar,
qu'es allavores que'l bon temps convida
a escometre guinèus pel comellar.—

Un anell d'or demana cada nina,
un fluviol de fira'ls infantons,
y la foguera de la llar afina,
y s'adorm la maynada pels escons.

Llavors l'avi digué:—Tinch una pena;
qu'es tan mateix un goig... y us la vull dir:
L'olivada aquest any ha sigut plena;
donchs en la pau de Deu ja puch morir.—

Y a la dolça llangor de sa paraula
la flama de la llar s'anà fonent,

y volaren les ombres per la taula
en un misteri august de Sagrament.

Y deya finalment:—La nit passada
un somni m'es vingut del altre món;—
tots ohien sa veu maravellada
ab els ulls closos y acotat el front.

—Era un merlot qu'al béch vermell
duya una oliva lluminosa;
de ma finestra en el dintell
brandà son ala generosa

y dins la nit glaçada y bruna,
seguint el vol de les estrelles,
volant, volant, se perdé entr'elles,
a la llum blanca de la lluna.

Y allí la oliva resplandía
com una cuca de Sant Joan,
y per ma cambra's difonía
la dolça llum del oli Sant.

Jo a recollirla m'axecava,
de la visió maravellat,
y en mes mans trèmoles vessava
dolls de divina claretat;

. . . . . .

y dins l'entranya'm tremolava,
com un aucell, el cor glaçat.—

. . . . . .

Y sa veu dolça s'estingía
dins la tenebra del molí,
y quan tornà la llum del dia,
era finat el vell padrí.

MOSSEN ANTON NAVARRO

Á CA'L ANTIQUARI

(Acabament)

L'inglès, a qui ell acompanyava en sa visita als antiquaris, era un home sapat, rígit y ben vestit y de poca lavia, qui contrastava ab el pengim-penjam de son company, desnarit, movedís y xerrayre. «Aquí tenen al gran Mister Hudson, el primer antiquari de Londres;» espetegà al entrar En Tomàs, a qui l'inglès li féu un expressiu gest ab la mà dreta y li dirigí una mirada fibladora per a parar en sèch sa vèrbola ditiràmbica; y emprenent als Carranza, els hi digué resolut: «*Yo compro todo de Carlos III, Carlos VI y Fernando VII.*» «*Aquí tiene V. retratos al «aceite» de esos Reyes que Dios tenga en su Santa Gloria*» li contestà compungida la Silveria. «*No gustarme, son malos los Reyes.*» «*Cómo que son malos? oye, tú, Carranza, tú que sabes historias, díle a este señor que mal pueden ser malos, si hace años y más años que descansan en la paz del Señor, sobre que cuando vivieron fueron tan buenos como cualquiera otra clase de Reyes.*» «*No quiero decir malos Reyes,* — respongué l'inglès,— *quiero decir malos retratos... ¿hay más cosa?*» «*Telas del siglo XVIII.*» «*Miremos... ¿Cuánto ésta?*» «*Quinientas pesetas,*»—digué ab veu forta la Silveria per a imposarse a son marit qui anava a obrir la boca. «*Ciento*» digué l'inglès. «*No, Mister, no, no puede ser.*» «*¿Cuántas ropas hay?*» «*Doce.*» «*Miremos... Ciento pesetas doy cada una y compro todas*» y's tragué la cartera y posà damunt la pila d'aquelles, les mil dues centes pessetes en bitllets del Banch. Els Carranza, davant dels bitllets tan amatents, se donaren una llambregada d'inteligencia y acceptaren. «*Buenas tardes*» digué l'inglès anantsen, ja negra nit, ab En Tomàs qui s'emportava l'embalum de les dotze teles.

Als pochs minuts, un quart a tot estirar, comparegué novament En Tomàs, qui venía apressat a cobrar el tant per cent de correduría d'aquella excelent y ràpida venda realisada ab la seva intervenció. Y una vegada cobrada, efecte sens dubte de l'influencia optimista que li injectà'l bitllet de cent pessetes que li donà En Carranza, s'assegué predisposat a manifestarse ab les més grans fantasíes que li sugerís sa enardida imaginació opulenta. «¿Han vist vostès que pochs romanços gasten aquesta gent quan compren? Quant ne vols, tant te'n dono, y pam, pam, pam y peix al cove.» «També sab regatejar, com nosaltres perdonam aqueix Mister,— objectà En Condomines, l'etern contradictor;— oh y quins manus els

inglesos!» Mes En Tomàs, qui ja tenía l'arrencada, anant connuant sa verborrea, y com si no l'hagués sentit: «Però axò no es rès: encara tracto jo ab gent més pràctica y ràpida, els de Bilbao que n'han après dels inglesos, els séus mestres. Se'm presenta, per exemple, una peça de primera, un retaule del xv al xvi, d'aquelles coses que'n surt una *«cuanto sel-lis»*. Els parroquians d'aquí prou vénen atrets per la nova de l'adquisició. Qui n'ofereix dos mil pessetes, qui dos mil cinch centes y *pare V. de contar:* rès; una miseria. Jo ja'ls ho dich per endavant; axò no es per a vostès. Qu'es cas de poguerlo vendre a ciutat. Però jo prou sé qui me l'ha de comprar, y cap a Bilbao falta gent; me presento a casa d'En Rey, el navier y banquer ¿saben? y li dich a En Rey: *«Ola, D. Tiburcio, tengo para V. una cosa buena porque si: mire V. esta fotografia de un retablo de lo más hermoso del XV al XVI y caiga V. de espaldas.»* Ell se la contempla un instant, per que es prou inteligent per a compendre totseguit de que's tracta, y'm diu *dice: «¿Està sano?» «Sano.» «¿Cuánto?» «Doce mil pessetas, que es cosa fina, don Tiburcio...» «Me basta con lo que me has dicho, Tomás... ...¿quieres algun anticipo?» «Tanto como anticipo, no, pero como ya tengo hechos gastos de viaje...» «Comprendido.»* Obre la caxa, y pam, pam, pam: *«Ahi van dos mil pesetas, y en cuanto reciba el retablo, te mando las diez mil del ala.»*

«Esto es vender, señora Silveria, lo demas son pamplinas.» Aquesta li fa: *«Pero, amigo Tomás, ¿cómo no le coloca usted a ese señor todo lo que tiene usted en la tienda des de que la abrió, ya que tiene tanto valimiento con él?» «Porqué solo compra piezas de museo; a mi hace tiempo que me lo tiene dicho: «Tomás, si algo pasa por tus manos, de lo que ya sabes pueda convenirme, me lo traes, y no te asuste el precio, que si es cosa de empeño yo pam, pam, pam, dinero al canto.»* «Com el senyor Calderer» indicà En Comamala; «aqueix tampoch vol rès que no sigui de primera, y per senyes que per a lograrho té un excelent consultor com no n'hi hà d'altre.» «Vaja, no sigui tan modest, senyor Comamala, que també vostè es un *lince.»* «Bé, bé, déxis d'orgues, Martínez.» «¿Còm que nó? bé ho sab prou tothom la mà trencada que hi té vostè en les antiguitats: llàstima que no posi tenda: tanta cosa bona que té vostè: els aficionats hi acudirien com les mosques a la mel.» «Vaja, prou bestieses,» li reptà En Comamala ab aquells

promptes que Deu li ha donat. «Oh, y a propòsit» digué En Culella; «¿Que no saben lo que ha passat ab una venda que s'anava a fer al senyor Calderer? Ja saben vostès qu'En Bau y'l séu soci tenen una escultura *hache* de les darreries del XIV ò començos del XV, y que'n volen cinch mil pessetes rodones. El senyor Calderer y'l séu assessor anaren a vèurela, y després del regateig consegüent, n'arribà aquest senyor a oferir quatre mil cinch centes. No lligaren tractes, y'ls visitants s'entornaren. Y vetaquí que, als pochs dies, En Bau y'l séu soci's repensaren y anaren a casa del senyor Calderer per a vèndreli encara que no poguessen treuren més. Y, fillets de Deu, ¿saben lo que va passar? que trobaren la porta de la casa mig tancada: el senyor Calderer s'havía mort. Ara, que cerquin per aquí qui'ls en doni ni quatre mil cinch centes ni dos mil cinch centes pessetes. S'ha d'aprofitar l'ocasió: el nostre negoci es boig... ...«Míra si es boig» saltà En Comamala qui sabía'l cas explicat per En Martínez tant ò més bé qu'ell, «que avuy precisament s'ha venut aquexa magnífica imatge ¿per quant dirieu?... per setze mil pessetes, lo qual vol dir que si'ls séus venedors haguessin temut el perdre l'ocasió de vendre bé l'imatge y l'haguessin donada per les quatre mil cinch centes, no haurien pas fet l'esplèndit negoci que'ls ha pervingut després. En axò de la compra y venda d'antiguitats, hi entra per mólt lo circunstancial,—ò siga la sòrt,» objectà En Martínez. «*Y la pupila ¿no es verdad don Antonio?*» digué la Silveria, mirantse al séu marit. «Es clar, primer que tot es enténdrehi;» contestà l'interpelat; «es el modo de dominar el mercat y d'aprofitar la ganga. Ara mateix ja saben les vendes que s'han fet aquí d'unes pintures vingudes de qui sab hont: qui's podía pensar qu'a Barcelona's venessin tan bé, no sols pel respectable preu de les matexes, sinó fins per la classe de les pintures, sa verdadera filiació y sos realismes. Va bastar que sonés un nom reputat dins la pintura de l'època, per que, sense filar prim, s'adquirissin ab ben escàs regateig. Vèus aquí un altre cas en el que realment hi ha entrat la sòrt.» «Y ara, vetaquí un altre cas en que hi ha entrat la pega;» digué En Carranza; «lo que li ha succehit a En Nofre, qui va comprar per bo un preciós esmalt pagantlo de debò, y cregut de qu'era antich el va vendre a un senyor foraster, y aquest, imposat després del engany, va portar als Tribunals al pobre Nofre, qui ha tingut d'entregar, no sols el preu re-

but, sinó les costes: y en axò, quan tractà de recobrarlo del qu'a n'ell l'hi havía venut, ja havía desaparescut el brètol.»

Aquesta relació fou acullida pels oyents ab somriures y mirades d'inteligencia qui denotaven les reserves que quiscú d'ells se feya, tractantse d'un assumpte tan llefiscós com aquell, la explicació del qual els havía dexat quelcom violents respecte al bonifaci d'En Carranza, si no s'hagués presentat en aquell moment la senyora Tuyes, una corredora de més empenta que un cabo de gastadors. «Y donchs, què hi hà de nou, senyors conspiradors?» etgegà totseguit la revinguda y decidida senyora Tuyes. «Què vol que hi hagi?» respongué En Culilla; «poch y mal repartit.» «Y ¿què li falta a vostè, senyor Culilla, sempre tan alegroy y fumant sense parar com un senyor de la Tabacalera?» «Vaja, senyora Tuyes, no's burli dels pobres, vostè ray que té'l passament assegurat com a viuda d'un sargent de carrabiners.» «No parlèm de coses tristres, Culilla... *Silveria, vengo del Monte y, como usted no estaba allí, no he querido desaprovechar la ocasión de adquirir para usted unos encajes de Bruselas de lo más fino que haya; ahí van.*» La Silveria'ls mira y remira, y al cap d'uns moments els hi torna tot dihentli: «*Señora Tuyas, yo no diré que no sean finos estos encajes, pero sí que le diré a usted que no son Bruselas.*» «*Pues que son? Valencies? Inglaterras?*» «*Y ca, señora Tuyes, son catalanas imitación de Bruselas.*» «*Pero si las han subastado en el Monte como Bruselas.*» «Y donchs de què li ha servit, senyora Tuyes, l'haver tractat tants anys ab el séu marit les trifulgues del contrabàndol, si encara's dexa donar gat per llebra?» «Senyor Culilla, no m'encengui, ja'n tinch prou ab lo que m'ha dit la senyora Silveria.» «*Pero que te he dicho yo que pueda ofenderte?*» «*Pues no es nada, que me ha desacreditado usted delante una concurrencia entre la que creo estar bien reputada.*» «*Reputada como viuda, sí, como buena pagadora, lo mismo; pero, hija, en lo de los encajes, hoy para ti, mañana para mi, todos estamos espuestos a un infundio.*» «*Todos menos usted, señora Silveria, ya, ya.*» «*Pero, mujer, no sea usted terca, con ese geniecillo que Dios le ha dado...*» «*Pues no es poco el que gasta doña Silveria, y, sino, que lo diga su marido.*» «*Bueno,* senyora Tuyes, a mi no m'hi fiqui;» objectà En Carranza. «*Y déjala a mi señora, doña Gertrudis Femenías, viuda del coronel don Sancho del Valle, que en paz descanse; no llegan a mi corteza sus tiritos.*» «*Claro,*

como que doña Silveria de las Casas de Carranza, está acorazada con la amistad íntima de todos los marqueses, «condeses» y «duqueses»—que digo de Barcelona!—de España entera.» «Con mucha honra, si alguno nos quiere bien, y qué? Más le valiera a usted, señora Tuyes, enterarse bien de como le vinieron a su esposo los machacantes que le dejó al morir.» «Que quiere usted decir con eso, señora Silveria?» «...Que ja dura massa aquesta marmanyería» manifestà ab tò d'autoritat En Comamala; «y que callin, que vénen parroquians.»

Efectivament, allavors entraren les Molgosa, mare y filla, que havien dexat el cotxe de dos cavalls allí aprop com altres vegades hi dexaven l'auto per a articulejar a câ'l antiquari un tros de domàs, una randa venturera ò un vano *au bon marché*. Encara estaven regatejant unes poques pessetes ab una constancia exemplar, quan entrà a la tenda una altra parella de mare y filla compradores de ceràmica. La diferencia de procediment d'unes y altres, consistía en que la filla Molgosa prompte cedía en l'acceptació d'un preu enrahonat, tot y instantla sa mare a no admètrel, quasi sistemàticament, y qu'en les altres, les mare y filla Espinal, la filla era la qu'estirava'l vestit de la mare per a que no s'engresqués en les adquisicions, car aquella senyora ho volía comprar tot. En Comamala, ab mólt bon acort, s'endugué als tertulians que fins aleshores havien escalfat les cadires, tamborets y caxes de la botiga, no oblidantse d'arrastrar a la senyora Tuyes sulfurada fins al extrém. Axís pogueren inquibirse a la tenda les quatre senyores compradores y dexar en llibertat a n'aquestes y als Carranza per a donarse la batalla. Y fou encara més previsor del que's creya En Comamala, perque com si s'haguessen donat cita aquella tarda dins la botiga dels Carranza, hi compareguéren l'alemanya esposa d'un propietari panxut y superficial en tot menys en la fartanería, la qual feya colecció de *cacharros rotos*, com ella matexa deya, especialitat que li anava mólt bé al séu marit a qui tant se li endonaven sencers com trencats, bonichs ò lletjos, d'una època com d'una altra, ab tal que fossen lo més barato possible. *«No puedes quejarte, minín, de que abuse de mi afición»* li deya la rossa y elegant muller *«pues escojo lo que nadie quiere y que por esto me lo dan barato.»* Y ell beatificament somreya acariciantse la tivanta panxa: *«Eres un angel, Lilí mia.»*

Y allò fou un jubilèu: el comte del *Ruiseñor* ab son secre-

tari, l'artista aristòcrata y sportista Canalíes, Mme. Duchesne du Terrail, gran compradora d'adornos femenins antichs, l'ingleseta Harding, coleccionista de miniatures, el senyor de los Alfares, posseidor d'hermosos rellotges de butxaca de totes èpoques, els germans Bolivar, americans tot just iniciats en les antigalles, etc., etc. Es clar que a mida que n'entraven de nous havien d'anar dexant el lloch els que ja hi eren, després d'una xerrameca general castellana, en honor de la qual mólts s'oblidaven de la finalitat que'ls havía portat a la botiga tornantsen sense mercadejar rès.

Tot d'una aparegué dins la botiga'l triomfant Saladeures ab el séu ayre de superioritat y protecció ab el qual totseguit se feya ovirador a tot arrèu ahont actuava; no obstant, era un verdader demòcrata, tant per sa indumentaria com per sa mímica y son tracte. Anava acompanyat de dos altres, un comprador d'antiguitats de certa potencia però d'incert conexement d'aquest ram que incidentalment tocava, y un venedor mólt trempat a qui li deyen el Mallorquí. Decidit com sempre entrà En Saladeures sense adonarse de moment de lo distingida qu'era la concurrencia que omplenava la botiga y etgegà per via d'un Deu vos guart la salutació acostumada quan s'introduhía dins algun catau d'antiquaris: «ja ha arribat l'aygua» cridant ab forta veu, com volent dir també lo que tot sovint deya «s'ha acabat el bròquil» car ell era prou valent per a ferse seva la peça més volguda y respectada, valgués lo que valgués, puix son afany d'acaparador d'antiguitats era insaciable. «*Quien es ese?*» preguntà a la Silveria una d'aquelles senyores, intrigada. «*Es un fuerte acaparador de cosas antiguas por alto que sea su valor.*» «*Así me tranquilizo, pues como no soy aun cosa vieja, no va a acapararme.*»

«*Que hay, amigo Carranza?*» seguí en Saladeures ab un to bastant més rebaxat. «*Que se trabaja mucho y se vende poco*» contestà la Silveria, la qui qualsevol hauría sospitat qu'aludía a n'aquella nombrosa y escollida concorrencia que taponava a les hores la botiga. «Com ho vol fer, senyora Silveria?» reprengué En Saladeures; «d'axò no'n tinch pas gens de colpa, per que ja sab vostè que no sóch dels que perdi'l temps; al grà, grà, y al vi, vi; tant ne vols, tant te'n dono; que'ns entenèm, bé, diner a mà, y al *avio;* que no lliguèm, pàssiho bé que cauen gotes, y tan amichs com sempre.» «*Así me gustan los hombres;*» digué la Silveria; «y que diguin el

que vulguin els llenguetes: que si atrapo als adormits, que si'm valch de la pressió del diner, que si faig mal als comerciants d'antiguitats per que sols els hi dexo pel món, poch y dolent y faig pujar la mercancia y perjudico als compradors aficionats per que obro'ls ulls dels venedors al pagar bé les antigalles y acaparar tot lo millor de casa. ¿Y què? Que no badin els antiquaris ni tinguin mandra de voltarla, y que's gratin la butxaca'ls senyors richs y'ls aristòcrates, si es qu'en comptes d'aparentar mólts d'ells son amor a les coses antigues sense tenirnhi gayre, són més amichs del art que de la moda.» «Ben xafat,» digué En Carranza. Els dos acompanyants d'En Saladeures, també hi assentiren ab inclinacions de cap. Y'ls altres visitants anaren desfilant, mólts d'ells per a fer com aquells dormilegues de *La alegría que passa* qui al despertarse se'n anaren, per variar, a jeure a l'era, ò siga a escalfar altres seyents d'altres antiquaris y a consolarlos explicàntloshi les gangues que obtingueren els séus pares iniciadors de ses coleccions quan ningú conexía'l verdader valor de les coses antigues, ni'ls séus primitius possehidors, ni'ls matexos antiquaris. Vèus ací per que compraren poch els successors; no s'hi podien avenir ab el preu que ara alcançaren les antigalles, mercès, deyen, al *derroche* dels salta-taulells enriquits, qui no podent ostentar títols avaladors del noble origen dels séus antepaasats ni cases senyorials ni mobles autèntichs y familiars de la velluria, acaparaven castells, monestirs, portalades y finestres del antigor y'ls mobles d'èpoques pretèrites per a axamolirse seguint la moda internacional dins d'un Casal restaurat (?) farcit dels elements arquitectònichs més diversos y d'un moblatge incongruent, barrejat generalment ab estil inglès, adossats a unes parets cobertes de papers pseude-Lluís XV d'allò més bonichs.

De tot axò que ohía per sa botiga la Silveria de boca dels senyors de casta, si bé no'n treya tot l'entrellat, n'hi pervenía com un afalagament que tota l'esponjava sens dubte per atavisme, y'l bo d'En Carranza també tàcitament hi convenía, perque'ls Carranza per una cosa ò altra havien donat al món, guerrers, prelats y sabis, y fins el President d'una República.

† J. Soler y Palet

AUBA D'AMOR — Noveleta d'ANTON BUSQUETS Y PUNSET

(Continuació)

III

Eren a Les Olletes. Matinada de sol primaveral, ben propici per l'anada a n'aquell santuari a complir una prometença. La mare d'En Pons havía passat un hivern *dolent*, de resultes de sa enfermetat crònica; y prometé a la Verge de Les Olletes un enfilall de parts de Rosari, un ciri monumental y una missa, si li feya la mercè, en cas de convenirli, d'alleuregirla del gam que, més que a n'ella, semblava mortificar a la familia. La miraculosa Regina d'aquells paratges d'En Bas escoltà'l prech; y, aprofitant les vacances de Pasqua en que'l noy se trobava a casa, determinà regraciar el favor. La tarda abans, sobre lleuger matxo ensellonat, se n'anaren a Sant Privat per mor de ferhi nit, y pujar l'endemà a punta de dia al enrocat Santuari pels séus propis peus.

Ja hi eren feya estona. En Pons sortí, dexant a la seva mare entregada a l'oració en la quietut de la capella, que guarda la ferrada rexa. Volía sobtar ben sol el panorama dilatadíssim, y s'enfilava pels crenys de roca, salvant riscos perillosos descobrint noves belleses. Sobretot s'aplanava sa vista pel trau del pla de les Preses y hauría volgut dominar en son encantament la vila de Sant Feliu, que tantes montanyes li tapaven. Y es que li venía 'l recort de la passada festa major, y ab ella'l caliu d'una mà dintre la seva, que havía tingut la virtut d'abrandirli'l cor adolescent, anyorívol encara d'aquella mirada dolça y prometedora ab que l'acomiadà sa companya de sardanes; després, la suau conversa, nit entrada, passejant carretera enllà; després l'encontre deliciós al anarsen a començar facultat major a la ciutat comtal, ab tot aquell curs, que ja s'acabava; y per fí, la frisança ab que esperava la festa vinenta per renovar les delicies d'un idili tant rosat: el primer que sentía arrelar dintre séu.

Quina estona de melàngiosa contemplació! S'hi trobava tot bé! Sentía vera recança de que s'acabessin les vacances, y ab elles la directa comunió ab la naturalesa que tan esplèndida's mostrava en el séu país incomparable.

Quan tornà a la capella, s'adonà de que la seva mare no era sola a pregar. Enfront de la prodigiosa imatge, dues dònes esgranaven una part del Rosari. Jove, l'una, tenía una veu

especial que sorollava argentinament, donant cert ayre de poesía a la gançonera alternativa de la Salve y Santa. En Pons s'hi fixà, alegrantse quisablo d'aquell encontre. Venía aparentar un any ò dos més que'l jove, y la gran retirança que tenía ab la de més edat, feyen creure al herèu Pons que's tractava de mare y filla. No s'equivocà pas. Els ermitans els ho digueren, al entrar per arreglar l'àpat.

Al cap de poch dinaven plegats, després de saludarse y encetar una conversa que anà animantse per graus.

—Y no'm coneix, senyora Fineta? Tant que ha passat per casa! Fàci memoria.—La mare d'En Pons recociava sense lograr son fí.

—Vostè acostuma anar ab la noya cada vespre a Sant Esteve? La tinch presenta, però no per conèxerla.

—Bé hi anèm. Però no'm referexo a n'aquest punt. Vostès tenen una propietat pels vols de Ridaura, fa?

—Oy, qu'es cert! Les Fenoses; no fa pas mólt que cambiarem els masovers.

—Donchs móltes vegades, esperant l'euga que se l'entornava, havía entrat a casa.

—Potser que sigui la mestressa de Comabella...!

—La matexa.

—Ja la sospitava, a Olot, però què m'havía de pensar! Que han dexat de viure a pagès, potser?

—Ay, Senyora Fineta; coses de la vida!—En aquest punt, els joves s'havien alçat, y, instats per l'ermità, anaven a admirar un prodigi natural a pochs passos de la capella.

— Figúris qu'a la mort del meu marit, Deu lo perdó, seguí tot un munt de desgracies, que motivaren la cayguda del patrimoni de Comabella, degut a la guerra sorda del meu cunyat; y encara gracies si'l meu germà, canonge, salvà la casa payral ab els quintars y un clap de bosch; lo just, just, per viure ab certa estretor la noya y jo.

— No'n sabía rès. Per altra part, no es extrany, tota vegada que so estat tant de temps reclosa, sens poguer anar a veure les finques, com acostumava. Sí que'ls ha tocat mala marfuga. Donchs, ¿què pensa En Carol, vàlgans Deu! ¿Ni compassió té per la filla del séu germà? ¡Tant mateix!

— ¡Oh, lo pitjor encara no ho sab vostè!

— ¡Verge del Tura! ¿Encara més desgracies?

— Lo més dolorós de tot, senyora Fineta, es el cas de la

noya. Figúris que de mólt joveneta, dels quinze als setze anys, s'engrescà ab un nebot del senyor Rector: un noy que li ballava l'aygua davant dels ulls. Instruidet, educat, sense'ls esterlocaments qu'acostumen a acompanyar als joves en sa majoría. Mercès a son senyor oncle, seguía carrera, la de Farmacia, que acabà ab tot lluhiment. S'havía concertada la boda, y convingut que se'n anirien a viure a Sant Joan, ahont posaría establiment. Però ve la sobtada mort del meu espòs y ab ella'ls daltabaxos de Comabella, y ab tot axò'l refredament de relacions, fins a parar en el trencament de la paraula donada a la meva pobra filla, que, jo no sé còm del trastorn no's va morir. Perxò, ja li dich, senyora Fineta, que va estar a les tres pedretes, crègui.

— Sí qu'es grave axò, Mare de Deu! Y no s'anà per arreglarho, mediant bones persones? El senyor Rector mateix...

— Tot lo que vulgui, filla; però rès se'n tregué. Al cap de poch corregué la nova del séu prometatge ab la filla d'un fabricant de Ripoll. ¡Ja pot comptar la meva pobra Tresina còm la sobtaría tal nova! Ne va seguir una tongada ben dolorosa. Allavors fou quan se'm refermà l'idea d'anarmen a viure a Olot per allunyar tot recort y contrarietat que pogués sobrevenir. Y, gracies a Deu, anèm tirant ab l'ajuda del germà canonge, procurant tots els medis per distreure a la noya.

— ¡Es clar! Ara ja dèu estar conformada. El temps tot ho esborra.

— ¡Ay, no sé! Bé ho voldría; però sempre tan trista. Les comptades noyes de la nostra conexença han acabat per no venir tant com solien, per que no poden lograr ferla sortir. L'única distracció seva es el llegir, y axò l'acaba d'encaparrar. Però, què hi farèm!

— ¡Oh! Donchs, vostè dèu procurar per tots els medis, trèurela d'aquest estat d'aillament. Li pot ser perjudicial, tota vegada que'l séu posat ja es de sí tan humil y sumís.

— Per axò'm fa témer, ja que no s'expansiona. No li puch pas arrencar may rès, per més que faci. Callada, sempre callada, y jo li conech que pateix d'esperit. —

La conversa de les dues senyores s'anà allargant fins a l'hora de marxar, tarda enllà, cap a Sant Privat. L'Eudalet y la Tresina feren altre tant, y encara l'anaren seguint pel camí. Aquell seny y delicadesa de la noya s'imposaren al hereuet Pons, una mica arruxat, y va nàxer una gran simpatía d'aquell encontre.

Les dues mares al vespre ja s'havien fet confidencia íntima de totes les seves coses, y quedaren lligades ab una amistat forta; tant, que no passaven dos dies de la setmana que no's visitessin mútuament. Y axís fou com anà crexent l'afecció d'En Pons per la Tresina de Comabella. Ella, per la seva part, rès feya d'extraordinari per a conquistar aquell cor. Se considerava com una germana gran del Eudalet, y era axís com treya totes ses amagades qualitats que tant admirava ell, fins a creure que aquella noya'l podría fer feliç en la vida. Feya cap a dos anys que's tractaven amigablement, y havía tinguda prou ocasió ell per a estudiarla a fondo, identificantse en son caràcter; però de tal manera, qu'influhí poderosament en el séu cambi radical, cambiant de companys y d'inclinacions. La devoció per la música, ella l'hi encomanà. Quàntes vetlles havien gosat del encís dels grans mestres del piano! La Tresina'l dominava admirablement, y ell se plavía en escoltarla, quiet, somniós, des d'un àngul de saleta, quan anava a férloshi visita, qu'era ben sovint.

(Acabarà.)

LA DEXA D'EN JOSEPH SOLER Y PALET

Ab goig amplièm una noticia continguda en el bell article que a la memoria d'En Soler y Palet (a. c. s.) dedicà En Moliné y Brasés y aparegué al prop-passat número de CATALANA.

Indicava, elogiosament, l'articulista, que'l valuós tresor arqueològich, junt ab el bibliogràfich, dexats pel difunt, passaràn íntegrament, a Tarrassa, la ciutat nadiua d'aquest. Donchs, autorisats per la digna viuda d'En Soler y Palet, Na Elissea Casanovas, podèm consignar que, ab la predita donació, serà feta la de la casa payral del benemèrit finat, a fi y efecte de que s'instali en ella'l mencionat tresor arqueològich y bibliogràfich.

En la lloança d'un procedir tan filialment exemplar, tan honorador del plorat amich, com ennoblidor de la històrica Egara, qu'ell tant s'estimà, ben segur que'ns hi acompanyaràn tots els qui creuen, com creyèm nosaltres, que la vera gloria de Catalunya ha de pervenir de la que alcancin les localitats y'ls territoris que la integren.—J. R.

DELS LLIBRES NOUS

NARRACIONS EXTRAORDINARIES (III Serie) de Joan Santamaría

L'ESTUDIANT DE TOLOSA

. . . . . .

Al bo dels meus amors, un succés sensacional torbà'l plàcit assossech de la vida tolosana. Napoleó Bonapart, de retorn d'Espanya, féu sa entrada en ma ciutat ab son magnífich seguici imperial: prínceps, mariscals, duchs, ministres, comissaris y cortesans; tots llampants, soberchs y empallegats, tots ribetats de galons, tots guarnits de creus y plomes, ab viva lluhidera d'or y brillants.

L'Emperador sojornà dos dies a Tolosa. Cosa com aquella!... No hi havien prous ulls per a mirar, ni boques per a parlarne. Qui més anava de revolta, eren les dònes, les quals, per tal de ferse ovirables del estol de cortesans, se donaven l'atroç martiri de cambiarse les gales hora per altra.

Jo estiguí present a la pomposa recepció que'l municipi de Tolosa féu en honor de Bonapart. En ella, en nom dels estudiants, vaig pronunciar uns quants mots donant la benvinguda a n'aquell sortós soldat d'aventura. Quan vaig haver acabat mon curt parlament, l'Emperador preguntà ab veu baxa a ùn dels capgrossos que tenía a la vora, quí era jo. Y en dirli l'altre ma nomía y la restallera de qualitats y mèrits que segurament me degué atribuhir a gratcient, Napoleó restà guaytantme ab manifest interès.

Al vespre a cà'la Vila, abans del banquet oficial, el batlle me pregà ab gran instancia que jo fos gentil de parlar altra vegada y que volgués amenisar la festa, donant conversa als hostes ilustres mentres anessim menjant. Axí trauría del toll a més de quatre personatges indígenes, els quals, solament en pensar en la cara del Emperador ja estaven atorrollats. De bons oradors n'anavem escassos a Tolosa, y entre l'element granat poca gent hi havía que possehís el discret y difícil esparpall de fer interessant y agradable la vana *causserie*. A mi, —vull dirho sense presumpció,—no'm mancava eloqüencia, ni bones maneres, ni gracia en el parlar. De més a més, passava per bon poeta. Y axò, junt ab ma natural desinvoltura y la simpatía que inspirava ma persona,'m serví perfectament

per a fer amollar d'una manera amena la severa rigidesa de la etiqueta, sense molestar ni cansar l'atenció del gran Bonapart, ni empipar ab exerrrehides y indigestes paragrafades la frivolitat de son brillant seguici, el qual estava per altres amohinos.

A l'hora dels brindis el batlle'm féu parlar. Mon discurs fou curt, però d'una rutilant *fioritura*. Altrament, me són oblidades les boniques coses que sortiren de ma boca en aquell parlament. Crech, per axò, que val més axí. Sols guardo la fixesa d'un detall anecdòtich. Quan vaig alçalme per a aviar mon discurs, l'Emperador, — qui no havía tastat en tot el llarch sopar més que un plat de sopa de tapioca, — tenía en una mà un ou passat per aygua, y, en l'altra, una cullereta d'or per a picar la closca y cruspirse'l contingut. Donchs, en acabar mon discurs, Bonapart encara romanía en la matexa disposició: l'ou restava intacte en sa mà. L'home s'havía absort escoltantme y's distragué de la manduca.

D'aquest detall, gayrebé portentós, les cròniques tolosanes n'anaren plenes durant mólt temps. Com axí mateix, també, de les breus paraules que l'Emperador me dirigí en pich vaig haver pronunciat la meva magistral peça oratoria.

—Senyor Givanel: — me digué mólt afectuosament, — el millor elogi que puch fer de la vostra agradable persona, es qu'encara recordo'l vostre nom d'ençà d'aquest matí en que me l'han dit.—

Y desseguida's posà a xarrupar el famós ou que culminà la epopeya d'aquell sopar fastuosíssim.

. . . . . .

NOTA D'ADVENT

A En Joan M.ª Guasch.

Per l'Advent
la terra reposa dolçament,
reposa la fadiga
de tant florí' y fruytar, mentres persent
furgar, en ses entranyes, persistent,
el grà de blat que vol tornarse espiga,

S. ARMENTER

REVISTA

Llibres

NARRACIONS EXTRAORDINARIES (tercera sèrie), per Joan Santamaría.

En el camp de les lletres catalanes En Joan Santamaría està artigant y forguinyant una fexa allunyada de les altres. Son treball es dur y esforçat, però la feyna que porta feta ja's veu de un tros lluny. Llàstima qu'al llaurar ha dexat unes antares massa grosses de les que *Vox populi* ara vol parlar.

Però, abans, llegíu aquestes ratlles de «*Personas, obras y cosas*» del Ortega y Gasset, jove publicista madrileny, no mancat de talent.

«La criatura liviana y de ání»mo fofo piensa que el mundo, »en su tremenda fatalidad, es »un inmenso juguete, *una di»versión metafísica*, nada más; »con esta disposición de espíri»tu lo sumo que puede el hom»bre producir es una literatura »*ingrávida* como esta literatura »*pómez* toda ella porosa y adje»tiva, a que nos vamos habi»tuando. El hombre respetuoso »piensa, en cambio, que es el »mundo un problema, una do»lorosa incógnita obsesionante »y opresora que es preciso re»solver o cuando menos aproxi»marse a su solución.»

Donchs, bé; En Santamaría no fa literatura *pómez, ingrávida y porosa* per que pertany a la categoría d'homes respectuosos que senten l'obsessió y l'opressió del gran problema del món, emperò al sentirla, s'hi exalta, s'electrisa y cerca desentranyarlo per vies extraordinaries ò simbòliques.

Ja l'any passat, quan *Vox populi* donà compte als llegidors de CATALANA de la segona sèrie de *Narracions Extraordinaries*, comentà la justesa ab qu'En Santamaría batejava llurs produccions y cercà afiliar al novell autor entre'ls imaginatius simbolistes, hermètichs ò esotèrichs d'antich ò novell encuny, essentli impossible assolirho. Avuy, al llegir la Tercera sèrie de *Narracions Extraordinaries*, ha notat qu'En Santamaría's decanta vers el simbolisme; es a dir, que vol expressar en les seves produccions lo que precisament ha callat al escríureles.

Axís, per exemple, al escriure En Santamaría *Opera Omnia*, no sentía precisament el drama dels personatges que'ns presenta, sinó qu'aquests li servien d'instrument per a expressar el gran drama de l'Humanitat davant de la seva obra perdurable y sempre amenaçada de que la fatalitat ò'l destí la malmeti ò anorrei.

«*L'Estudiant de Tolosa*» es el drama de la continuitat de les passions a través dels temps; l'eterna reaparició dels tipus, dels caràcters damunt la terra.

L'oncle Marsal d'«*El Cascabell*» pot ésser, senzillament, la pintura d'un personatge extraordinari, d'un gran mentider, però també podría significar la paradoxa vivent, l'encarnació de lo extraordinari en lo ordinari, la falsetat de la real aparença y la realitat del somni.

«*L'Aprenent de bruxot*» mereix ratlles apart, tant per les dimensions com per sa construcció de noveleta.

Ens trobèm davant d'un'altra producció en que'ls personatges ens semblen vehícols escullits per l'autor per a expressar allò que precisament no escriu. La lluyta del home contra les immutables lleys de la nostra existencia terrenal, apar qu'ha estat el fibló qu'ha mogut a En Santamaría a escriure les llargues pàgines d'aquesta noveleta.

Axís, la creació que fa'l bruxot d'aquella Berenice artificial, recorda la de Wagner, dexeble de Faust, d'aquell *Homunculus* que ve al món dihent: — «Y bé, »papà, ¿còm anèm?... Abràçam »tendrament sobre'l teu cor, »però no apretis massa, no fos »cas que's trenqués el vidre. »Aquest es el caràcter de les »coses: a lo qu'es natural, l'U»nivers casi li resulta insufi»cient, però lo artificial exigeix »un espay tancat.»... La Berenice artificial del *Aprenent de bruxot* té les aparences de la natural, però nó l'ànima. Ella no pot tenir dues existencies y'l pobre jove enamorat s'ha de rendir al destí. Ni Jesús pot deslliurarlo del drama, car no pot fer que dexi d'ésser home ell, ni qu'ella traspassi les immutables lleys de sa existencia.

Ahont *Vox populi* torna a trobar al Santamaría d'abans es en «*El carro dels morts*». La vigoría del estil y la densitat de la impressió tornen a aparèxer en aquesta narració, la més curta de la sèrie. Y diu *Vox populi* que reaparexen per que aquesta tercera sèrie de *Narracions Extraordinaries*, literariament es inferior a les altres. Té la prosa lenta, dexatada ò premiosa y fins sembla que, a vegades, l'autor fuig de la sobrietat a truch d'estampar una sèrie de mots rebuscats ò extraordinaris y àdhuc, potser, a voltes, *inventats*.

¿Féu cas el senyor Santamaría de lo que li digueren els preciosistes filòlechs al comentar l'anterior volum de narracions? Si es axís — y vàlgui la expressió — ja l'han servit de parroquià, car la vigoría y la sobrietat qu'abans li alabarem, no l'hem vista, gayrebé gens, avuy. En cambi, hem seguit notant el mateix defecte d'aleshores d'usar literariament mots un xich massa *pagesos* ò grossers. ¿Per què, per exemple, escriu: «*colpintse ab la mà la seginera del ventrell*» y no cerca un'altra forma menys extraordinaria y no tan *ordinaria* de dir lo mateix?

¡Llàstima! Car En Santamaría es escriptor de talent, es original y, sobre tot, es independent!

VOX POPULI

ALTA BANCA Obra nova d'Angel Guimerà
Se ven a tot arrèu. 2 Ptes.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.